

Dichter in de Buurt

Jack van der Leden

Snikheet was het tijdens de opening van de derde editie van het kunst- en poëziefestival 'Dichter in de Buurt', in de Amsterdamse Diamantbuurt op 19 september 2009. Onder grote belangstelling van publiek en pers hield burgemeester Job Cohen een openings toespraak, declameerden dichters, maar ook kinderen, hun poëzie en zorgden flamencogitarist Eric Vaarzon Morel en zangeres Sinna Casita voor muziek. Locatie was het sfeervolle Smaragdplein.

Vijf weken lang sierden gedichten de ramen van woningen en winkels op de begane grond in vijf straten. 'Begroet deze verblijfplaats en begroet wie er eens woonde...', een dichtregel van de Arabische poëet Djarîr Ibn Atîyya (729 na Chr.), was het thema van het festival. Sieraadontwerper Anke AMO Akerboom en multimedia-kunstenaar Mirko Krabbé, tezamen Ateliers 1-1-9, waren de organisatoren van 'Dichter in de Buurt'. Kunsthistorica Erica Kubic ondersteunde het project, evenals een ploeg enthousiaste vrijwilligers.

Het negatieve imago van de wijk, dat is ontstaan in 2004 toen dit deel van de nieuwe Pijp veelvuldig in het nieuws was vanwege relletjes, vandalisme en intimidatie van buurtbewoners door Marokkaanse jongeren, was de twee kunstenaars een doorn in het oog. Niet alleen hen, maar ook het stadsdeel en de woningbouwvereniging was er veel aan gelegen de beeldvorming drastisch bij te sturen. De buurtbewoners dachten er net zo over.

Het kunstenaarsduo vroeg 25 dichters om een gedicht te schrijven, geïnspireerd door het thema en de stadslocatie. Onder hen waren 'gevestigde' namen, zoals Maria Barnas, Fouad Laroui, Rob Schouten, Mustafa Stitou, F. Starik, Vrouwkje Tuinman, Victor Schiferli en Menno Wigman. Vijf beeldend kunstenaars verzorgden de presentatie van de gedichten in de vensters van de woningen en winkels. Ook werden aan ramen van hoger gelegen verdiepingen uithangborden bevestigd met afbeeldingen. De kunstenaars trokken de wijk in, belden aan bij woningen en vroegen de bewoners of zij aan het project wilden meewerken. Enthousiaste reacties overheersten.

Daar keek eigenlijk niemand van op, want ook de eerste editie van het project in 2004 was een succes. Het project behelsde toen een aantal versierde ramen en gevels in slechts één straat, maar buurtbewoners waren razend enthousiast. Ze maakten zelfs een omweg op hun dagelijkse tocht naar de supermarkt om langs de versieringen te lopen.

Structuren blootleggen

Het blootleggen van structuren en verbindingen, daar was het Akerboom en Krabbé toen en nu om te doen. Sociale structuren bijvoorbeeld, tussen de bewoners onderling en tussen bewoners

Jack van der Ledenis redacteur van *Boekman*

en kunstenaars. Maar ook tussen de wijk en de bezoekers. In de weken en maanden voor het festival van start ging, was er veelvuldig contact met en tussen buurtbewoners. Ze meldden zich spontaan als vrijwilliger en toonden zich betrokken bij de organisatie. De sociale functie van het project kwam op een schrijnende manier naar voren toen een oude mevrouw, die met veel enthousiasme haar raam beschikbaar had gesteld en de kunstenaars daarom in haar woning uitnodigde, onder zwaar verwaarloosde omstandigheden bleek te wonen en zelf onwetend leek van haar situatie.

De officiële term community art en de opleving van dit fenomeen zeggen Akerboom en Krabbé desgevraagd niet zo veel, simpelweg omdat ze zich eigenlijk weinig anders kunnen voorstellen dan dat kunstuitingen en 'community' met elkaar verband houden. Zij weten niet beter, hun projecten waren altijd al gericht op de werking van kunst en de sociale effecten ervan. Ook de 'fysieke' toegankelijkheid speelt daarbij een cruciale rol. Ze hebben moeite met museale tradities, zoals krappe openingstijden. 'Dichter in de Buurt' gaf buurtbewoners en -bezoekers 24 uur per dag de gelegenheid om te genieten van poëzie, beeldende kunst en natuurlijk van de architectuur van de Amsterdamse School. Ze maken een vergelijking met een van hun eerste 'projecten' in 1993, toen zij etalages van de Bijenkorf in Amsterdam inrichtten met poëzie en beeldende kunst, die passanten de gehele dag konden aanschouwen.

Een dag voor de opening van 'Dichter in de Buurt' was er nog een relletje. Niet op straat, maar op organisatorisch niveau. Achter het raam van het gebouw waar het veiligheidsteam van stadsdeel Oud-Zuid en de buurtregisseur zijn ondergebracht, was een fruitkast van kunstenaar Frank Starik geplaatst naast een gedicht van Menno Wigman. Heel toepasselijk, want het gedicht gaat over geld, toeval en kansberekening. Maar de buurtregisseur vond het kunstwerk te ver gaan. Hij vond de gokmachine aanstootgevend – voor de moslims die in de Diamantbuurt wonen, maar ook voor de gok-

verslaafden en cliënten van de 'schuldsanering' – en vreesde negatieve reacties. Ook de woningbouwvereniging en het Amsterdams Fonds voor de Kunst vonden dat er een verkeerd signaal van uitging. Tot spijt van de organisatoren moest de opstelling naar een particulier adres worden verplaatst. Zodra je de naam van de Diamantbuurt laat vallen, staat iedereen zo'n beetje op scherp, merkte Krabbé. De kern van het festival, het blootleggen van structuren, van maatschappelijke aard in dit geval, demonstreerde zich op pijnlijke wijze in dit vervelende voorval.

Een fraai vormgegeven catalogus met foto's en poëzie, inclusief een beeldverslag op dvd, en een website zijn het vaste resultaat van het festival, maar of de sociale contacten na afloop van het project in stand zijn gebleven, weten de organisatoren niet. Sommige gedichten hangen nog steeds achter de ramen.

www.dichterindebuurt.nl